

Peygamberden de üstün: Vaftizci Yahya ve “Muhammed de peygamberler arasında mı?” sorusu

“Saul da mı peygamberler arasında?” (1Sa. 10:11 KM çevirisi)

"Peki Muhammed hakkında ne düşünüyorsun?" Türkiye’de geçirdiğim 30 yıl boyunca bu zorlu soruyla sık sık karşılaştım. Bazen Muhammed’in son peygamber olmasını reddetmekle ilgili sebepler sunmadan sadece şöyle cevap veriyorum: "İsa ‘ben birinci ve sonuncuyum’ dedi ve bir Hristiyan olarak ben, onun zamanın sonuna kadar takipçileriyle birlikte olacağına inanıyorum."¹ Bazen Mormonların büyük bir peygamber olduğuna inandıkları Joseph Smith’den bahsediyorum. Smith İsa Mesih’i oldukça yüksek bir yerde görse de, Mormon Kitabı Kutsal Kitap’ın hikaye akışını bazı yerlerde değiştirdiği için, Smith’in iddialarını onaylayamam. İslam ile arasındaki bariz benzerliklerden dolayı (ilahi vahiy ve Mesih’ten yüzyıllar sonra gelen ‘son’ peygamber gibi) bu soruyu soran Müslümanlar, düşüncelerimi tam olarak söylememe gerek kalmadan Muhammed’le ilgili Hristiyan görüşümü anlıyorlar.² Görüşüm oldukça net: daha sonraki zamanlara ait metinler (Kur’an ya da Mormon Kitabı) Kutsal Kitap’ın Tanrı’nın son işini İsa aracılığıyla yaptığı tanıklığıyla örtüşmüyor; bu yüzden bu iddiaların sahiplerinin güvenilir peygamberler olduklarını düşünmüyorum. Peygamberlikleri bu şekilde değerlendirme yaklaşımı, ilk kilisenin ‘iman kuralı’ kullanmasına benziyor: Kutsal Kitap’ın öz anlatısı, İsa’yı Rab ve Kurtarıcı olarak, Tanrı’yı da Yaraticı olarak kabul etmek.³

Dikkat çekici bir makalesinde Harley Talman, bu soruya çok farklı bir cevap sunarak şöyle der: ‘Peygamberliğin sınırları belli kategorilerini genişleterek, Hristiyanların Muhammed’in sahte bir peygamberden başka birisi olabileceğini düşünmelerine izin veren teolojik, misyonbilimsel ve

¹ Va. 1:17-18; Mat. 28:18-20.

² Kutsal Kitap dışı Yahudi metinleriyle olan ilişkileri bakımından da Müslüman ve Mormon metinleri arasında benzerlikler vardır. Bkz. Bradley J. Cook, "The Book of Abraham and the Islamic Qışaş Al-Anbiyā' (Tales of the Prophets) Extant Literature," *Dialogue: A Journal of Mormon Thought* 33, no. 4 (2000).

³ Kathryn Greene-McCreight, "Rule of Faith," *Dictionary for Theological Interpretation of the Bible*, ed. Kevin Vanhoozer (Grand Rapids: Baker Academic, 2005), 704.

tarihsel dayanaklar vardır.⁴ Talman'ın iddiası, Ayman ve Azumah'dan üzerinde iyi düşünülmüş karşılıklar aldı⁵ ama bu konu misyonbilim açısından çok önemli olduğu için, soruyu karşılaştırmalı teolojinin bakış açısından, Türkiye'de yaşadığım kendi deneyimimden ve araştırmalarımın yola çıkarak tekrar ele almak istiyorum.

Bu konuyu layıkıyla değerlendirebilmek için sadece titiz bir Kutsal Kitap teolojisi yapmak yetmez; aynı zamanda Kur'an'ın sunduğu resmi de bir bütün olarak incelemek gerekir. Konuyla ilgilenen Müslüman bilginler, Kur'an'daki peygamberlik anlayışının doğasını özellikle de Muhammed ile olan ilişkisi bakımından doğru bir şekilde sunduğumu söyleyebilmeli. İbrahim hakkındaki önceki bir araştırmamda, Kutsal Kitap ve Kur'an anlatılarının kısmen örtüştüğü yerler hakkında dikkatli düşünmek gerektiğini söylemişim.⁶ Aksi takdirde ortak bir zeminimiz olduğu yönündeki ilk izlenimlerimiz yanıltıcı bir iyimserlik olabilir, dikkatli bir incelemeyle ortadan kalkacak ortaklıkları hatalı bir şekilde ima edebilir. Burada, özellikle böyle örtüşen anlatılara bir örnek olması bakımından Zekeriya oğlu Vaftizci Yahya'nın anlatılarına odaklanacağım.

Kutsal Kitap'ın ve Kur'an'ın peygamberlik ve peygamberler ile ilgili anlayışlarını incelerken, üç iddiayı savunacağım. İlk olarak, Muhammed'in peygamberliği Kur'an'daki peygamberlik motifinden ayrılamaz ve onun, Müslüman dünya görüşündeki bu peygamberlik unsurunun en mükemmel örneği olarak değerlendirilmesi gerekir. İkinci olarak, Kutsal Kitap'taki peygamberlik ya da kahinlik, İsa'nın gelişiyle tamamlanma noktasına ulaşan Kutsal Kitap üst anlatısından ayrılamaz. Üçüncü olarak, peygamberlikle ilgili bu iki bakış açısı temelde birbiriyle uyumsuzdur.

Muhammed ve Kur'an'daki peygamberler: Sonuncu veya “Mühür” olarak Muhammed

Talman, "genel olarak peygamberlikle ve özel olarak ise Muhammed kişisiyle ilgili teolojik, tarihsel ve misyonbilimsel zeminimizi genişletme"

⁴ Harley Talman, "Is Muhammad Also Among the Prophets?," *IJFM* 31, no. 4 (2014). Bu makalenin sayfa numaraları parantez içinde gösterilmiştir.

⁵ Bkz. *IJFM* sayıları 32 (2015) ve 33 (2016).

⁶ Bkz. George Bristow, *Sharing Abraham?: Narrative Worldview, Biblical and Qur'anic Interpretation and Comparative Theology in Turkey* (Cambridge, Mass: Doorlight Academic, 2017).

niyetini dile getirmiştir (170). İslami geleneği Muhammed'i anlamak için güvenilir bir rehber olarak görmediği için⁷ Kur'an'daki peygamberlikle ilgili içeriğe, özellikle de "peygamber hikayelerine" odaklanacağım. Kur'an'ın genel bütünlüğüyle ilgili olarak Ruthven şöyle der: "Bu içeriğin kaotik görünen düzeni, her parçanın bir şekilde bütünü temsil edişini güvence altına alır... *surelerden* her biri, değişen yoğunluk miktarlarında da olsa bütünün mesajını içerir."⁸ Bu durum, peygamberlikle ilgili içerikte açıkça görülür.

Peygamberlik düşüncesine vücut kazandırmak için Kur'an'da çok sayıda peygamberin hikayesi kullanılır. Bu anlatılardaki motifte, genelde toplumlar elçi peygamberi reddeder, ama Tanrı peygamberi aklar ve inanmayanları cezalandırır. Her biri ayrı ayrı anlatılan ve hepsini birbirine bağlayan bir üst anlatısı bulunmayan bu hikayeler ahlaki dersler verirler, Tanrı'nın elçilerini reddetmenin tehlikesini vurgularlar ve dinleyen/okuyanları Peygambere (Muhammed) ve mesajına verecekleri tepki konusunda uyarırlar.

Kur'an'daki peygamberler, etik tek tanrıcılığı duyurmaları için farklı topluluklara gönderilirler: "Andolsun ki biz her ümmete, «Allah'a ibadet edin ve putlara tapmaktan sakının.» diye bir peygamber gönderdik." (16:36).⁹ Son elçiye verilen Kur'an kendisini 'insanlık için rehber' olarak tarif eder (2:185). Hiçbir toplum bir peygamber tarafından uyarılmadan önce yargılanmaz ve bu peygamber yargı sırasında onlara karşı tanıklık edebilir (10:47; 39:69). Kimileri gibi Muhammed'in Kur'an'ın başlıca alıcısı olduğunu reddetmediğimiz sürece,¹⁰ onun peygamberliğin en mükemmel örneği olarak sunulduğunu fark ederiz: "Muhammed... Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur" (33:40).¹¹

⁷ Talman'ın kendisini aynı çizgide gördüğü uzmanların görüşü, "Muhammed'in mesajı, bizzat doğruladığını iddia ettiği erken dönem Kutsal Yazılarla uyumlu bir şey olarak yorumlanmalı ve kendisiyle çelişen daha sonraki metinlerle kıyaslanmamalıdır" şeklindedir (170-71).

⁸ Malise Ruthven, *Islam in the World*, 3. ed. (Oxford: Oxford University Press, 2006), 84.

⁹ Aksi belirtilmedikçe Kur'an ayetleri Elmalılı Hamdi Yazır çevirisinden alınmıştır: kuranayetleri.net

¹⁰ Rippin şöyle der: "Kur'an, hiçbir şekilde Muhammed'in yaşamını inşa eden başlıca belge olarak görülemez." Andrew Rippin, "Muhammad in the Qur'an: Reading Scripture in the 21st Century," *The Biography of Muhammad: The Issue of the Sources*, ed. Harald Motzki (Boston: Brill, 2000), 307.

¹¹ Bu, Muhammed'in adıyla anıldığı dört ayetten biri (3:144; 33:40; 47:2; 48:29).

Müslüman uzmanlar bu Kur'an motifinin, Tanrı'nın belli bir halkı bir dizi antlaşma yapan eylemler aracılığıyla kurtardığı Kutsal Kitap'a ait kurtuluş tarihi düşüncesinden farklı olduğunu belirtmiştir. Örneğin Al-Faruqi, Kutsal Kitap motifini Tanrı'ya yakışmayan bir şey olarak görür ve reddeder:

İbrani Kutsal Metinlerindeki sözde "Tanrı'nın kurtaran eylemleri", İslam'a göre iyi işler yapmanın ve erdemin doğal sonuçlarıdır... İbrani Kutsal Metinlerindeki "Vaat" ya da bir halkın hak etmeden aldığı bereketler, Tanrı'nın doğası ve adaletiyle uyumsuz şeyler olarak Kur'an'da reddedilirler; diğer halklar da en az Müslümanlar kadar böyle bir kayırmayı hak etmezler.¹²

Al-Faruqi, Kutsal Kitap'ın Tanrı'nın lütfuyla seçişi düşüncesini 'bir kayırma' olarak görerek bu düşüncüyü yanlış sunmuş ya da sunmamış olabilir, ama Kur'an'ın görüşünün ondan çok farklı olduğunu söyleyerek Kur'an'ı doğru sunmuştur. Kur'an'daki peygamberlerin hayatları Kur'an'ın söylemini ve dünya görüşünü destekler; bu yüzden inananlar için örnek işlevi de görürler. Kurtuluş 'iyi işler yapmak ve erdemle', hepsinden de öncelikli olarak affedilmez günah olan *şirk* ya da putperestlikten sakınarak gelir (Kur'an 4:48, 116; karş. 39:65; 34:22; 31:13).

İbrahim ve Muhammed arasındaki yakın ilişki, Kur'an'daki bu peygamber portresini açıkça yansıtır; özellikle İbrahim'in putperestlere olan muhalefeti farklı şekillerde sekiz farklı surede yer alır.¹³ Kur'an, İbrahim'in yaratılıştaki kanıtlardan Tanrı'nın gerçekliğini anlamasının ve yakınlarını cesaretle azarlamasını anlatır (6:78-84). Bazı anlatılarda İbrahim düşmanları tarafından ateşe atılır ama mucizevi bir şekilde korunur.¹⁴ Putperestler Muhammed'le alay ettiğinde Tanrı ona kendisinden önce başka elçilerle de alay edildiğini (6:10) ama onun "dosdoğru dine, Allah'ı birleyen İbrahim'in dinine" (6:161) iletildiğini söyler.

¹² Ismail R. Al Faruqi, "A Comparison of the Islamic and Christian Approaches to Hebrew Scripture," *Journal of Bible and Religion* 31, no. 4 (1963): 286, 90.

¹³ Kur'an 6:74-87; 19:41-50; 21:51-73; 26:69-102; 29:16-27; 37:83-100; 43:26-28; 60:4-7.

¹⁴ Kanonik Kutsal Kitap'ta buna benzer hiçbir şey olmasa da, Kutsal Kitap'takilere benzer Yahudi metinlerde birçok benzerlik vardır. Bkz. Shari L. Lowin, *The Making of a Forefather: Abraham in Islamic and Jewish Exegetical Narratives*, Islamic History and Civilization (Leiden: Brill, 2006).

İbrahim gibi Zekeriya oğlu Yahya da Kur'an'da böyle örnek bir elçi işlevi görür.¹⁵ 6:84-86'da Tanrı'nın seçtiği ve 'doğru yola ilettiği' peygamberler arasında listelenir. Tüm Kur'an peygamberleri gibi Yahya'nın da örnek karakteri özellikle vurgulanır: "efendi, nefesine hakim ve iyilerden bir peygamber" (3:39; 19:12-14). Doğum hikayesi, Meryem'in Kur'an'daki hikayesinin bir kısmını oluşturur ve Luka 1:5-20'deki anlatıyla ortak yönleri vardır.¹⁶ Ama onun hizmetiyle veya İsa'nın habercisi olarak oynadığı çok önemli Yeni Antlaşma (YA) rolüyle ilgili hiçbir şey bulamayız. Aşağıda göreceğimiz gibi bu, Kutsal Kitap'ın peygamberlerle ilgili anlayışı bakımından kilit önemdedir.

Kur'an'daki peygamberlerle ilgili hikayeler çeşitli detaylılık oranlarına sahip olsa ve birbirleriyle benzer olmasalar da, DNA'ları tutarlıdır. Kur'an'da ideal ve son peygamber olarak sunulan Muhammed portresi, Kur'an'daki bu peygamber modelinin üstüne inşa edilmiştir ve ondan ayrılamaz.

İsa ve Kutsal Kitap peygamberleri: "Mühür" olarak Yahya

Eğer Muhammed daha geniş bağlamda Kur'an anlatısından ayrılamazsa, Kutsal Kitap peygamberleri de Kutsal Kitap'ın üst anlatısından ayrılamaz. İbrani peygamberler 'Tanrı tarafından tanınmış' tek halk olan İsrail'de ortaya çıkarlar (Amos 3:2). Birkaç istisna dışında (ör. Yunus) İsrail'de peygamberlik yaparlar ve Tanrı'nın halkını O'nun antlaşmasına göre yaşamaya yönlendirirler.¹⁷ Kutsal Kitap'a göre "Tanrı'nın sözleri Yahudiler'e emanet edilmiştir" (Rom. 3:2). Vanhoozer'in ifadeleriyle, "İsrail'in tarihini yorumlama görevi... ilk olarak peygamberlere verildi. Tanrı'nın kurtaran işlerinin anlaşılmasını sağlayan onların yorumlayıcı sözleriydi."¹⁸

¹⁵ Yahya'dan dört surede bahsedilir: 3:33-41; 6:84-90; 19:2-15; 21:83-91.

¹⁶ Bunlara tapınakta dua ederken babası Zekeriya'ya meleğin konuşması ve annesinin kısırlığı dahildir. Zekeriya'nın dilsizliği, Luka anlatısında olduğu gibi bir ceza olarak değil, bir işaret istemesine karşılık olarak gelir.

¹⁷ EA peygamberliği İsrail'in komşularına gelen yargıları da içerir: Babil, Asur, Filist, Moav, Şam, Etiyopya, Edom, Arabistan, Kedar, Hasor, Elam, Sur, Sayda (ör. Yşa. 13-25; Yer. 46-51); Hez. 25-32; Dan. 4-5; Amos 1:3-15; Zek. 9:1-7 ile Ovadya ve Nahum kitapları).

¹⁸ Kevin J Vanhoozer, *The Drama of Doctrine: A Canonical-Linguistic Approach to Christian Theology* (Louisville: Westminster John Knox Press, 2005), 50.

Kutsal Kitap'ın peygamberlerin yaptıkları şeyleri sunma şekli sistemli değil, çeşitli ve karmaşıktır.¹⁹ Bu yüzden peygamberlikte bulunma eylemini peygamberin çağrıldığı görev anlamındaki 'peygamberlik'ten ayırmak faydalı olabilir. Peygamberlikte bulunmak örneğin peygamber olmadıkları halde "lir, çenk ve ziller eşliğinde peygamberlikte bulunan" (1Ta. 25:1-3) tapınak şarkıcılarının da yapabildiği bir şeydir.

Peygamberlik olgusu antik Yakın Doğu boyunca yaygın olarak bilinirdi ve bu figürlerle İbrani peygamberler için benzer kavramlar kullanılırdı. Ama aynı zamanda önemli farklılıklar da vardı ve bunların arasında en büyüğü, bu figürlerin hizmet ettikleri tanrıların doğasıyla ilgiliydi.²⁰ Bir diğeri, İsrail dışında "antik Yakın Doğu peygamberlerinin kralları sorguladığına dair bir kanıt yoktu."²¹ Bunun aksine "Rab'bin peygamberleri" yönetimin hoşuna gitse de gitmese de onun sözünü duyurdular²² ve İsrail krallarını öven sahte peygamberlerle sık sık karşı karşıya geldiler. Bunlar genelde ya "Baal ve Aşera peygamberleri" gibi putperestler (1Kr. 18) ya da Rab'bi temsil ettiğini iddia eden ama "kafalarından uydurdıkları hileleri aktaran" kişilerdi (Yer 23:26). Bu sahte peygamberlerin arasında genelde falcılar, düş görenler, medyumlar, büyücüler bulunurdu (Yer.27:9). Aktardıkları şeyler genelde yalanla gerçeği karışımı olurdu ve (Yer.23:28) ve Yahve'nin sözlerini rüyalar ya da diğer peygamberler gibi başka kaynaklardan çalarlardı (23:30-32).²³

¹⁹ Peygamber, peygamberlik, peygamberlikte bulunmak ve benzer sözcükler Kutsal Kitap boyunca aratıldığında 550'den fazla ayet çıkıyor. Bunlardan %35'i Tanrı'nın "peygamberi" (ya da "kadın peygamberi") olarak anılan kişiler için, %25'i Tanrı'nın İsrail'e gönderdiği "peygamberlere" (çoğul) referans olarak, %23'ü "sahte peygamberler" için, %12'si hem gerçek hem sahte peygamberlerin "peygamberlikte bulunmaları" ile ilgili olarak, %5'iyse genel bir kavram olarak "peygamberlik" için kullanılmıştır. Örneğin Daniel 9:24 kıyametsel (eskatolojik) "görüm ve peygamberlik" mühründen söz eder ve YA, peygamberlikten ruhsal bir armağan olarak bahseder (1Ko. 12-14).

²⁰ Bkz. Karl Möller, "Prophecy and Prophets in the OT," *Dictionary for Theological Interpretation of the Bible*, ed. Kevin J. Vanhoozer (Grand Rapids: Baker Academic, 2005).

²¹ J. Stokl, "Ancient near Eastern Prophecy," *Dictionary of the Old Testament: Prophets*, ed. Mark J. Boda and J. G. McConville (Downers Grove: IVP Academic, 2012), 23.

²² 1Sa. 3:20; 1Kr. 18:4, 13, 22; 22:7-8; 2Kr. 3:11; 17:13; 2Kr. 18:6, 13; 20:20; 28:9; 29:25; 36:16; Ezra 5:2.

²³ Ronald E. Manahan, "A Theology of Pseudoprophets: A Study in Jeremiah," *Grace Theological Journal* 1, no. 1 (1980): 88.

Gerçek peygamberliğin kalbinde, yaşayan Tanrı ile kişisel iletişim kurmak, antlaşma hükümlerine uymak ve Davut'un krallık vaatlerine bağlı olmakla vücut bulan "antlaşma sadakati" vardı.²⁴ Tanrı sahte peygamberlerle ilgili olarak "meclisimde dursalardı, sözlerimi halkıma bildirirlerdi" demiştir (Yer.23:22). Yeşaya ve Hezekiel'in hayat değiştiren çağrıları Tanrı'nın tahtından gelmişti ve bu taht tapınaktaki antlaşma sandığıyla temsil ediliyordu (Yşa.6; Hez.1; karş. Va.4-5). Peygamberler, hem Tanrı'nın söz dinlemeyen çocukları için duyduğu üzüntüsünü hem de kaçınılmaz yargı geldikten sonra geriye kalanları yenileme ve iyileştirme niyetini aktarır.

Talman da Hristiyanların Muhammed ile ilgili kanılarını değerlendirmeye Saul ile başlar. Biz de Saul'u bu perspektife yerleştirmeliyiz. Saul'un beklenmedik bir şekilde "peygamberlikte" bulunması, "Saul da mı peygamberler arasında?" tepkisini doğurmuştu (1Sa.10:10-13). Ama Saul'dan bir peygamber olarak bahsedilmez; sadece Ruh'un etkisi altında "peygamberlerle birlikte peygamberlikte bulunduğu" söylenmiştir. Yıllar sonra Saul kıskançlığın etkisi altındayken peygamber Samuel'in meshettiği kral Davut'u yakalamaları için ulaklar göndermişti.²⁵ Saul'un ulakları da peygamberlerin yanındayken kendilerinden geçerek "peygamberlikte" bulunmuşlardı (19:20-21), ama onlardan peygamberler olarak bahsedilmedi. Rab'bin ruhu uzun zamandır kendisinden 'ayrılmış' olduğu halde (16:14) Saul tekrar 'peygamberlikte' bulunabilmişti (19:23-24). Sonunda Tanrı ona cevap vermediği zaman yasaklı bir medyuma danışmıştı. Kendinden geçme ve Tanrı'nın Ruhunun güçlü etkisi altında peygamberlikte bulunma deneyimi, kişiyi Tanrı'nın bir peygamberi yapmaz. Saul örneği de Müslümanlarla ortak bir zemin işaret etmez, çünkü Muhammed'i günahkar Saul ile bir tutmak, peygamberleri örnek kişiler ve Tanrı tarafından günahlardan korunan kişiler olarak sunan Kur'an anlayışıyla çelişir.

Tanrı'nın antlaşma halkının dışında Kutsal Kitap'ta gerçek peygamberlerle ilgili net bir referans yoktur. Pavlus bir defasında pagan bir peygamberden bahsederken sadece 'kendilerinden biri' demiş (Tit.1:12; karş.

²⁴ Simon J. De Vries, *Prophet against Prophet : The Role of the Micaiah Narrative (I Kings 22) in the Development of Early Prophetic Tradition* (Grand Rapids: Eerdmans, 1978), 145.

²⁵ Samuel, Natan ve diğer peygamberlerin Davut'un ve Davut'un soyundan gelen Mesih'in krallığını duyurma konusundaki rolleri çok önemlidir. Petrus Yerusallimli Yahudilere bundan bahseder (Elç. 3:24; ayrıca bkz. 1Ta. 29:29).

Elç.17:28) ama Rab'bin bir peygamberi dememiştir.²⁶ İlk bakışta bir istisna gibi görünen Balam, daha yakından bakıldığında yanlış bir peygamberlik motifi yansıtır. Tanrı'nın Ruhü üzerine gelince Balam ilahi kehanetlerde bulunur (Say.24:2). Musa'nın askerleri sonra onu İsrail'i putperestliğe sürükleyen Midyanlılara yardım ettiği için öldürür (Say.31:8, 16). Ayrıca Yeni Antlaşma'da Balam'dan bahsedilen en önemli yerde Petrus "peygamber çılgınlığı" ifadelerini kullanır ve Balam'ı "sahte peygamberler" arasında bilinen bir örnek olarak sayar (2Pe.2:1, 16).²⁷ Böylece Balam, sadece Tanrı'dan duyduklarını aktarmanın bir kişiyi Tanrı'nın gerçek bir peygamberi yapmadığının açık bir kanıtıdır.

Aynı durumu Yeni Antlaşma'da da görürüz. İsa'nın öldürülmesi için komplo kuranlardan başkahin Kayafa bile farkında olmadan doğru bir peygamberlikte bulunmuş, 'halk uğruna bir tek adamın' öleceğini söylemişti (Yuh.11:44-52). Ruh'un dökülmesi peygamberliği Tanrı'nın yeni antlaşma halkının temel bir gerçekliği yapmıştı (Elç.2:1-36). Yeni Antlaşma peygamberliği bazılarının savunduğu gibi hem gerçek hem de yanılabılır bir şey olabilse de,²⁸ sahte peygamberlikleri fark etmek ve reddetmek, sahip olduğu temel önemi korur (1Ti. 4:1-3; 2Pe. 2:1; 3:1-2; 1Yu. 4:1-6).²⁹ Esas ölçüt beden almış, çarmıha gerilmiş ve dirilmiş Rab'be olan bağlılıktır; onun elçisel müjdesi, elçiler ve peygamberler tarafından bir seferde ve herkes için kutsallara ulaştırılmıştır (Eyü. 3; Ef. 2:20-22; 4:11).

Sağlıklı bir Hristiyan peygamberlik anlayışının aynı zamanda İsa Mesih'in gelişiyle yeni bir çağın başladığı gerçeğini de hesaba katmalıdır. Bu noktada Kutsal Kitap peygamberliğinin Müjdecilerin bakış açısına göre en iyi örneği olan Vaftizci Yahya'ya bakarız. Yukarıda, Kur'an'da Yahya'nın sadece peygamberlerden biri olarak geçtiğini görmüştük. Ama İsa

²⁶ "O halde 'peygamber' unvanı, büyük öğretmenler ve şairler olarak bilinen çeşitli tarihsel (ve efsanevi) karakterler için kullanılan bir onurlandırma unvanı olacaktır." Philip H. Towner, *The Letters to Timothy and Titus*, NICNT (Grand Rapids: Eerdmans, 2006), 700.

²⁷ Ayrıca bkz. Yas. 23:4-5; Yşu. 13:22; 24:9-10; Neh. 13:2; 2Pe 2:15; Eyü. 1:11; Va. 2:14.

²⁸ Bunların arasında en öne çıkanı için bkz. Wayne A. Grudem, *The Gift of Prophecy in the New Testament and Today*, yeniden gözden geçirilmiş baskı. (Wheaton: Crossway Books, 2000). Talman bu görüşü 64 ve 114 numaralı dipnotlarında onaylar.

²⁹ İsa tekrar tekrar öğrencilerini gelecek olan sahte peygamberlere karşı uyarır (Mat. 7:15; 24:11, 24).

ondan bundan daha fazlası olarak bahseder; ona göre Yahya adeta peygamberlerin ‘mührü’ gibidir:

“Size doğrusunu söyleyeyim, kadından doğanlar arasında Vaftizci Yahya’dan daha üstün biri çıkmamıştır. Bununla birlikte, Göklerin Egemenliği’nde en küçük olan ondan üstündür. Vaftizci Yahya’nın ortaya çıktığı günden bu yana Göklerin Egemenliği zorlanıyor, zorlu kişiler onu ele geçirmeye çalışıyor. Yahya’ya dek bütün peygamberlerle Kutsal Yasa, olacakları önceden bildirdiler. Eğer bunu kabul etmek isterseniz, gelecek olan İlyas odur.” (Matt 11:11-14)

Yahya Tanrı’nın gerçek bir peygamberiydi ve çağrılışı tapınakta melek Cebrail tarafından ve Zekeriya’nın peygamberliği aracılığıyla bildirilmişti.³⁰ O antlaşma topluluğunun içinden seçildi ve günahların bağışlanması için tövbe vaftizini uyguladı. Ama gelişi, Tanrı’nın kendisinin gelişini duyuran vaat edilmiş ‘haberci’ olarak o, ‘bir peygamberden fazlasıydı’ ve İsa tarafından o zamana kadar doğmuş en üstün kişi olarak tanımlanmıştı. Dört müjde de İsa’nın hizmetiyle ilgili anlatılarına, Yahya’nın gelip kendisini haberci olarak tanıtmak için Yeşaya 40:1-11 ve Malaki 3:1’den yaptığı alıntılarla başlar. İki Eski Antlaşma (EA) paragrafında da yolu hazırlanan kişi, sonunda halkını kurtarmak için gelen Yaratan Tanrı’dır.³¹ İsa böylelikle, öğrencilerine Tanrı’nın Yahya’yla ve kendisiyle ilgili ilerleyen vahyini anlamaları için bir çerçeveye sunar:

Musa – peygamberler → son EA peygamberi (haberci) → OĞUL³² → YA peygamberleri

Kıracı benzetmesinde İsa Tanrı’nını (ev sahibi) birçok peygamber (uşak) gönderdikten sonra sonunda bizzat kendi oğlunu gönderdiğini gösterir (Mat. 21:33-46). Ayrıca Yeruşalim’e, Oğul’un egemenliğini duyurmak için ona ‘peygamberler, bilge kişiler ve din bilginleri’ göndereceğini bildiriyor (Mat. 23:34; bkz. 24:14; 28:18-20). İbraniler’in yazarı da aynı çerçevede yazmıştır: Eski zamanlarda insanlara *peygamberler aracılığıyla* seslenmiş olan Tanrı, şimdi ‘bu son çağda’ *kendi Oğlu’yla* bize seslenmiştir (İbr. 1:1-2).

³⁰ Lu. 1:11-20, 76-79.

³¹ Bkz. Bristow, 30 dipnot 42. İsa ve Tanrı’nın gelişiyile ilgili bkz. N.T. Wright, *Jesus and the Victory of God*, Cilt. 2, *Christian Origins and the Question of God* (London: SPCK, 1996), 615-21.

³² İsa kendisini Tanrı’nın biricik oğlu olarak tanımlar (Mat. 11:27).

Yahya kendisini İsa'nın hizmetkarı olmaya layık görmüyordu (Lu. 3:16) ve onu EA peygamberliğiyle dolu görkemli sözlerle tanıtıyordu:

- “Benden sonra gelen benden üstündür, çünkü o benden önce vardı” (Yu. 1:15, 30) – İsa önceden beri var olan Gelecek Olan’dı (Mez. 118:26; Mik. 5:2; Mal. 3:1)
- “O sizi Kutsal Ruh’la vaftiz edecek” (Luk 3:16) – İsa kıyametsel Ruh’u verendi (Yşa. 59:20-21; Yoe. 2:30)
- “Harman yerini temizlemek ve buğdayı toplayıp ambarına yığmak için yabası elinde hazır duruyor. Samanı ise sönmeyen ateşte yakacak.” (Luk. 3:17) – İsa hasadın Rab’biydi (Mal. 4:1-3).
- “Ruh’un güvercin gibi gökten indiğini, O’nun üzerinde durduğunu gördüm.” (Yu. 1:32) – İsa Ruh’un üzerinde durduğu Mesih ve Hizmetkar-Kahindi (Yşa. 11:1; 42:1; 61:1).
- “İşte, dünyanın günahını ortadan kaldıran Tanrı Kuzusu!” (Yu. 1:29) – İsa, Tanrı’nın kurbanlık kuzusuydu (Yar. 22:8, 14; Yşa. 53:6-7).
- “Gelin kiminse, güvey odur.” (Yu. 3:29) – İsa, Tanrı’nın halkı için gelecek olan ‘güvey’idir (Yşa. 62:4-5).

YA elçileri ve peygamberleri, Yahya’nın tanıklığını doğrular ve geliştirir; çarmıha gerilmiş ve dirilmiş Rab olarak İsa’yı Yahudilere ve ‘Tanrı’dan korkanlara’ peygamberlerden doğrudan alıntılar yaparak,³³ Yahudi olmayanlara ise Kutsal Kitap’ın arka plandaki üst anlatısıyla duyurur (Elç. 14:15-17; 17:24-31).³⁴ ‘Tüm peygamberler’in Mesih’in geleceği bu günleri bildirdiklerini vurgularlar (Lu. 24:25; Elç. 3:24; 1Pe. 10-12). YA peygamberleri ve elçiler, Mesih’in gizli zenginliklerini Tanrı’nın halkına

³³ Elç. 2:21-36, Mez. 16, 110 ve 132’den alıntı yapar; Elç. 3:12-26, Yas. 18:15-19 ve Yar. 22:18’den alıntı yapar; Elç. 4:8-12, Mez. 118’den ve 4:24-28, Mez. 2’den alıntı yapar. İstefanos (7:52) ve Filipus, İsa hakkındaki iyi haberleri peygamberlerden alıntı yaparak duyurur (Elç. 8:27-35). Petrus (Elç. 10:43), Pavlus (Elç. 13:16-41, Mez. 2 ve 16’dan, Yşa. 49 ve 55’den, Hab. 1’den alıntı yapar) ve Yakup (15:13-18, Amo. 9:11-12’den alıntı yapar) müjdenin tam olarak *tüm peygamberlerin* önceden duyurdıkları şey olduğuna inanır. Birçok yerde özellikle Yahya’dan başlarlar (Elç. 1:22; bkz. 10:27; 13:24-25).

³⁴ İsa’nın öncesindeki çağlardan (‘geçmiş çağlar’ ve ‘geçmiş dönemlerin bilgisizliği’) nihai ‘*ama şimdi...*’ vurgusuna yapılan geçişe dikkat edin. Bu diriliş sonrası çağda tüm insanlara tövbe etmeleri ve Mesih’e sığınmaları buyuruluyor (Elç. 14:16; 17:30).

açıklarlar (Ef. 3:4-10). Bu yüzden peygamberlik testi, Ruh'un açıkladığı, İsa'nın Rab olduğu tanıklığını tamamen kabul ediyor olmaktır (1Ko. 12:3).

Bu yüzden Kutsal Kitap'ın bakış açısına göre, İsa'nın çağı kurtuluş tarihinin finalidir. İsa öncesi peygamberliklere, yani en azından Hristiyan müjdecilerin düzeltici öğretisine (Elç. 18:25-26) ve İsa Mesih'in adındaki vaftize uygun olmayanlara (Elç. 19:1-10). Pavlus bunu Atinalılar'a açıkça söyler: "Tanrı, geçmiş dönemlerin bilgisizliğini görmezlikten geldi; ama şimdi her yerde herkesin tövbe etmesini buyuruyor" (Elç. 17:30-31). Talman'ın (179) Muhammed'i 'İsa sonrası bir zamana ait İsa öncesi bir peygamber' olarak görebileceğimizi söylemesine rağmen,³⁵ Yeni Antlaşma'da Tanrı'nın EA kurtuluş tarihinde yaptığı türden bir başka 'hazırlık'ın varlığına dair bir kanıt bulamayız.³⁶

Eski Antlaşma'da peygamberlik, Tanrı'nın Yeruşalim'de yaşadığı yere, Musa'nın yasasına ve Davut ile diğer peygamberlere verilen buyruklara dayanan kahinlik tapınmasına vurgu yapar (2Ta. 29:25-30; 36:15-16). İsa'nın Yeremya ve Hezekiel gibi peygamberler tarafından vaat edilmiş 'yeni' antlaşmayı başlatması, sadece Davut Oğlu ve Tanrı Oğlu İsa aracılığıyla Davut'un krallığının gerçekleşmesini değil, aynı zamanda Mesih'in tek seferde ve herkes için olan kurbanı ve Tanrı'nın sağında bulunma hizmeti aracılığıyla *kahinliğin* (İbr. 8-10), Tanrı'nın yasasının artık Mesih'in yasası olarak kalplere yazılmasının (2Ko. 3; İbr. 8; 1Ko. 9:21) ve Ruh sayesinde Tanrı'nın gerçekten yaşadığı yer olarak Mesih'in dünya çapındaki 'bedeninin' de (Ef. 2:19-22; 3) gerçekleşmesini sağlamıştı. Yeni Antlaşma, Yahya'nın kutsal tapınak şehir olan Mesih'in 'gelini' ile ilgili peygamberliğiyle sona erer (Va. 21:9-22:5). Tanrı'nın ilerlemekte olan bu amacını göz önünde bulundurduğumuzda, yeryüzünde belli bir coğrafi tapınma merkezine geri dönmek söz konusu olamaz; bu ister Roma, ister Mekke, isterse Salt Lake City olsun fark etmez.

³⁵ Dudley Woodberry'nin derslerinden alıntı.

³⁶ Kur'an'ın Müslümanlar için bir hazırlık olarak görülebileceğine dair savların bir değerlendirmesi için bkz. Doug Coleman, *A Theological Analysis of the Insider Movement Paradigm from Four Perspectives: Theology of Religions, Revelation, Soteriology, and Ecclesiology*, EMS Dissertation Series (Pasadena, CA: WCIU Press, 2011), PhD Dissertation, 128-29.

Muhammed'in peygamberliğiyle ilgili birbiriyle uyumsuz bakış açıları

Kutsal Kitap'taki ve Kur'an'daki peygamberlik anlayışlarının birbiriyle uyumsuz olduğunu, Kur'an'ın ve Kutsal Kitap'ın dünya görüşlerinin temel unsurlarını birbirleriyle kıyaslayarak daha açık bir biçimde görebiliriz. Bir başka yerde, Müslüman dünya görüşünün üç temel unsurunun Tevhid (tanrısal birlik), Peygamberlik ve Ahiret olduğunu söylemişim ve bunların Kutsal Kitap'ın dünya görüşünün 'yaratılış, düşüş, kurtuluş, tamamlanma' olarak özetlenebilecek unsurlarıyla yan yana getirilmesinin faydalı olabileceğini belirtmişim. Bunu yaptığımızda, aşağıdaki eşleşmeleri elde ederiz:

Yaratılış-Düşüş – Tevhid

Kurtuluş – Peygamberlik

Tamamlanma – Ahiret

Bu çiftlerden ilki ve sonuncusu ortak bir zemin paylaşırken ortadaki, yani kurtuluş ve peygamberlik, kökten farklıdır ve nihayetinde Tanrı ile insanlığın farklı hikayelerini anlatırlar.³⁷ Bu farklı anlatılar, dünyada neyin yanlış olduğuyla ilgili çok farklı teşhisler koyarlar. Kutsal Kitap'ın dünya görüşünde Tanrı *günaha düşmüş* insanlığa (Mesih aracılığıyla) kurtuluş getirir; Kur'an'ın dünya görüşünde ise *unutkan* insanlığa (peygamberler aracılığıyla) hatırlatmalarda ve yönlendirmelerde bulunur. Kutsal Kitap Tanrı'nın tekrar tekrar tarihe girmesini ve tarihin içinde güçlü bir şekilde etkin olmasını vurgularken, Kur'an'daki insanlık tarihi versiyonunda Tanrı'nın tekrar tekrar peygamberler göndermesi öne çıkar. Kutsal Kitap'taki Rab'in özel habercisi Yahya ile Kur'an'daki Yahya, bu uyumsuzluğu daha da keskinleştirir.

Müslüman yazarlar Kutsal Kitap'taki *Tanrı'nın somut bir halde dünyaya gelmesi* düşüncesinin Kur'an'daki Tevhid ilkesiyle uyumlu olmadığından emindir. Shah'a göre İbrani Kutsal Kitap'ındaki 'insani ve ilahi özelliklerin birbiriyle kaynaştırılması'nın yarattığı gerilim, Yeni Antlaşma'da artık dayanılmaz bir hal alır: "Beden alma teolojisi paradoks değildir. Tamamen

³⁷ Bristow, 36-51.

ve son derece çelişkilidir."³⁸ Müslümanlar, Muhammed'e verilen Kur'an'ın, Tanrı'nın her yerde bulunabilmesi gerçeğini çok abartan Yahudi hatasını ve bir peygamberi reddeden Hristiyan hatasını düzelttiğine inanırlar. Ama Kutsal Kitap'ta açıklanan İsrail'in Tanrı'sının alçalarak aramıza gelmesi, Kutsal Kitap'ın peygamberlik tanıklığının kalbindedir.

İbrani peygamberliği tapınak ve kahinliğin kurban sistemine büyük önem verir,³⁹ onun 'son çağdaki' gerçekleşmesini özlemle bekler (ör. Hez. 40-48).⁴⁰ Yeni Antlaşma bu gerçekleşmeyi İsa'da ve onun yeni kahinlik krallığı antlaşmasında duyurur. Ama Kur'an "öyle bir günden korunun ki, kimse kimsenin yerine bir şey ödeyemez, kimseden şefaath da kabul edilmez, kimseden fidye de alınmaz ve onlara hiçbir yardım da yapılmaz" (2:48; karş. 6:164; 17:15) diye yazar. Ayrıca geleneksel anlayışına göre İsa'nın çarmıhtaki ölümü reddedilir (4:157)⁴¹ ve şu anki evrensel kahinlik rolü hakkında hiçbir şey yoktur. Bu noktada Kur'an'daki Yahya'nın basit peygamberlik rolü, peygamberlikle doğan Yahya'nın İsa'yı 'Tanrı Kuzusu' olarak duyurduğu peygamberlik rolünden derin bir şekilde ayrılır.

Kutsal Kitap'taki Yahya 'gelecek olan öfke'ye karşı uyarır, buğdayı samandan ayıracak yargıç olarak bizzat İsa'yı işaret eder (Mat. 3:7-12). Kur'an'ın mesajında ahirete olan iman, Tanrı'ya olan imandan sonra ikinci sırada gelir. Peygamberler unutkan insanlığa devamlı Tanrı'yı ve 'o Gün'ü hatırlatır.⁴² Talman "Muhammed son çağları duyururken Mesih'in İkinci Gelişi'ne vurgu yapar" der (185). Ama eğer Muhammed'in peygamberliğiyle ilgili anlayışımızı Kur'an'a dayandırırıyorsa, bu şüpheli bir ifade olacaktır. İsa'nın son çağda geri dönmesini bekleyen çok sayıda Kur'an dışı Müslüman yorumu bulunsa da, Kur'an'ın kendisinde bunu açıkça söyleyen bir ifade

³⁸ Zulfiqar Ali Shah, *Anthropomorphic Depictions of God: The Concept of God in Judaic, Christian and Islamic Traditions: Representing the Unrepresentable* (Herndon, Va.: International Institute of Islamic Thought, 2010), 661.

³⁹ Ayrıca kusurlu kurban Tanrı'nın hoşuna gitmez (ör. Mal. 1)

⁴⁰ EA peygamberlerindeki "tapınakların son çağla ilgili genişleyen amacı" hakkında bkz., Gregory K. Beale, *The Temple and the Church's Mission* (Leicester: IVP, 2004), 123-67.

⁴¹ Kur'an 4:157 kimilerince farklı yorumlanmıştır: "Tanrı (Yahudiler değil!) önce İsa'nın öldürülmesini, sonra göğe yükselmesini sağlıyor." Gabriel Said Reynolds, "The Muslim Jesus: Dead or Alive?," *Bulletin of SOAS* 72, no. 2 (2009): 240. Ama buna rağmen 19:33'te İsa'nın ölümü için, 19:15'de Yahya için kullanılan ifadeler kullanılır.

⁴² Bristow, 163-67.

bulunmaz. Reynolds'un belirttiği gibi: "Müslüman yorumcuların İsa'nın son çağda yapacağını söyledikleri şeylerden hiçbiri (Deccal'ı öldürmek, inananları namaza çağırmak, haçları kırmak, domuz (ve Hristiyanları) öldürmek vs.) Kur'an'da geçmez."⁴³ Bazı benzerliklere rağmen, Kur'an'ın ruhların Tanrı'ya dönüşüne vurgu yapan 'ahiret' anlayışı ve Kutsal Kitap'taki İsa'nın dirilişi ve dönüşü üzerine inşa edilmiş 'tamamlanma' düşüncesi arasında derin farklılıklar vardır.⁴⁴

Talman şunu öne sürer: "Yahudi-Hristiyan Mesih anlayışı... Hristiyanların Muhammed'in Kur'an'da çürüttüğü sapkın Mesih anlayışlarında yaptıkları gibi, İbrahim'in saf tek tanrıcılığından taviz vermemeliydi" (173). Bununla ilgili iki şeye değinmek istiyorum. İlk olarak, Yeni Antlaşma metinleri, birçok yerde Kur'an'la benzerlik gösteren ve görünüşe göre İslam öncesi Arap tek tanrıcılarının bildiği Yahudi yorum metinlerinden keskin bir biçimde ayrılır.

İkinci olarak, Bauckham'ın göstermiş olduğu gibi, ilk Yahudi Hristiyan tek tanrıcılığı, İsa'yı 'tek Tanrı'nın eşsiz kimliği' dahilinde gören bir 'Mesihsel tek tanrıcılık'tı.⁴⁵ Bu yüzden Yeni Antlaşma'nın Mesih'in kendisini İbrahim'in Tanrısı ve Davut'un Rab'bi olarak sunduğu "*İbrahimi tek tanrıcılığı*" (Yu. 8:56-58; Mat. 22:41-46), Kur'an'da ifade edilen tek tanrıcılıkla pek az ortak noktaya sahiptir. Bununla birlikte, İslam'ın ortaya çıktığı sırada Hicaz bölgesinde mevcut bulunan kiliselerin Mesih anlayışıyla çok ortak noktası vardır. Bu ilginç durumu nasıl ifade etmek gerektiğiyle ilgili yoğun bir tartışma olsa da, "ortodokslar, Monofizitçiler ve Nasturilerin hepsi, onun hem Tanrı hem insan olduğunda hem fikirdir."⁴⁶ Kur'an İsa'nın sadece bir elçi olduğunda ısrarcıdır (Kur'an 5:72-75; 4:171).

⁴³ Gabriel Said Reynolds, "The Muslim Jesus. Dead or Alive?," *Bulletin of SOAS* 72, no. 2 (2009): 250. Ayrıca bkz. Zeki Saritoprak, *Islam's Jesus* (Gainesville: University Press of Florida, 2014), 23.

⁴⁴ Bristow, 47-51, 163-68.

⁴⁵ Richard Bauckham, *Jesus and the God of Israel: God Crucified and Other Studies on the New Testament's Christology of Divine Identity* (Grand Rapids: Eerdmans, 2008), 182.

⁴⁶ Theodore Sabo, *From Monophysitism to Nestorianism: Ad 431-681* (Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 2018), 1. Cragg'in söylediği gibi, "İznik'teki 'Baba ile aynı öze sahip' ifadesi sorgulanmamıştı." Kenneth Cragg, *The Arab Christian: A History in the Middle East* (Louisville: Westminster/John Knox Press, 1991), 15-16. Block, "Muhammed'in karşılaştığı, muhtemelen Monofizitçilikti" diyor. C. Jonn Block, *The*

Kutsal Kitap düşüncelerinin ve Kutsal Kitap'a benzer içeriğin Kur'an'da bulunması, özellikle de peygamber anlatılarına başlarken "*hatırlamak*" sözcüğünün kullanılması göz önünde bulundurulduğunda, bunların Hicaz bölgesindeki Yahudi ve Hristiyan topluluklarında bulunmasıyla açıklanabilir. Ama Yeni Antlaşma'nın, Kutsal Kitap karakterlerini parlak renklerle sunan Yahudi yorum kitapları ve yorumlama yaklaşımlarına karşı özellikle uyardığını da unutmamalıyız (1Ti. 1:4; 4:7; Tit. 1:14). Watson, Pavlus'un İbrahim'in erdem örneği olarak sunulduğu ikinci Tapınak anlatılarıyla olan yakınlığını gösterir.⁴⁷ Bence Kur'an bu Kutsal Kitap benzeri Yahudi 'kahramanlık' hikayelerini genişletiyor ve çok farklı bir anlatı sunuyor. Önceki kitapları doğruladığını iddia ediyor,⁴⁸ ama bir devamlılık sunmaktan ziyade bu geçmiş bir sonucuna bağlayarak sonlandırıyor.

Kapsamlı bir İslam (ya da diğer dinler) teolojisi, bu makalenin kapsamının ötesindedir.⁴⁹ Tanrı gerçekten de antlaşma topluluğunun dışındaki halkların arasında çeşitli yollarla çalışmış, kendisini tanıksız bırakmamıştır (Elç. 14:17; Rom. 1:20). Tanrı görümler, melekler ve insan temsilcileri aracılığıyla, uşağı olan kızın kendisine Elişa'dan bahsettiği Naaman (2Kr. 5:1-4) ve melek görünümünün onu Petrus'un 'kurtuluş bulacağı sözlerini' duymaya hazırlayan Kornelius (Elç. 11:14) gibi gerçek peygamberlik sözünü duymaya ihtiyacı olan insanlara seslenmiştir. Ama ne Naaman ne de Kornelius peygamber yapılmadılar. Muhammed'i Tanrı'nın bir peygamberi olarak sınıflandırabilecek bir Kutsal Kitap kategorisinin olup olmadığına karar vermek farklı bir konudur ve hem Kur'an'ın peygamber hikayelerindeki motiflerin hem de Kutsal Kitap'ın üst anlatısında peygamberlerin rollerinin kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesini gerektirir.

Qur'an in Christian-Muslim Dialogue: Historical and Modern Interpretations (Abingdon: Routledge, 2014), Kindle Locations 911-12.

⁴⁷ Francis Watson, *Paul and the Hermeneutics of Faith* (London: T & T Clark International, 2004), 167-269.

⁴⁸ Örneğin, "O, sana kendisinden öncekileri tasdik edip doğrulayan bu kitabı hak ile indirdi. Daha önce insanlara hidayet olarak Tevrat'ı ve İncil'i de yine O indirmişti." (Kur'an 3:3; karş. 2:91; 3:81; 5:48; 10:37).

⁴⁹ Güncel bir müjdeci çalışma için bkz. Daniel Strange, *For Their Rock Is Not as Our Rock: An Evangelical Theology of Religions* (Leicester: Inter-Varsity, 2014).

Talman, Bavinck'in 'Tanrı Muhammed'le iletişim kurdu ve ona dokundu' şeklindeki görüşünü onaylarak alıntılar.⁵⁰ Bavinck şöyle demiştir: "Buda, eğer Tanrı ona dokunmuş olmasaydı asla kurtuluş yoluyla ilgili düşünmezdi. Muhammed, eğer Tanrı onunla ilgilenmemiş olsaydı asla kendi peygamberlik tanıklığını vermezdi. Her din bir şekilde Tanrı'nın sessizce yaptığı işleri içerir." Ama aynı zamanda, insanın her zaman Tanrı'nın bu sessiz işlerini *bastırma* ve *değiştirme* ile saptırdığını da vurgulamıştır. Bu yüzden kilise alçakgönüllü bir şekilde tüm peygamberlerle uyum içerisinde tanıklık vermelidir çünkü sadece İsa Mesih'te Tanrı'nın sesini duyar, suretini görürüz.⁵¹

Benim görüşüme göre, Kur'an "peygamberleri aracılığıyla Kutsal Yazılar'da önceden vaat edilmiş Müjde" (Rom. 1:1-4) için farklı bir hikaye sunarak değişiklik yapar. Sonuç olarak, Kur'an'daki Muhammed'in kişileştirdiği peygamber modeli, en nihayetinde "İsa'ya tanıklık, peygamberlik ruhunun özüdür" (Va. 19:10) diyen Kutsal Kitap modeliyle uyumsuzdur.

Misyonbilimsel sonuçlar

Müjde merkezli bir yorumbilim, Eski Antlaşma'yı ve Yeni Antlaşma'yı tek bir kitap olarak görmek için olmazsa olmazdır. Kutsal Kitap peygamberlerinin mührü olarak Vaftizci Yahya'nın hizmeti Mesih'in haberciliğini yapmış, bu yorum anlayışını netleştirmiş, Tanrı'nın Egemenliğinin yaklaştığını duyurmuştur. Dirilişinden sonra Mesih takipçilerine Kutsal Yazıları onun acısının ve sonra da yüceliğinin ışığında okumayı öğretmiştir (Lu. 24:25-27, 32-34, 44-49; Elç. 1:3). Eğer Muhammed'i doğru bir şekilde değerlendirmek için ve Müslümanlara ikna edici bir tanıklık vermek için Kutsal Kitap'ı kullanacaksak, bu yorumsal çizelgeyi gözümüzün önünde tutmalıyız. Bu elbette her din hakkında Kutsal Kitap'a dayalı bir teoloji yapmak için gerekli olacaktır.

Muhammed'in peygamberliğini onu Hristiyan kategorilerine benzer bir kategoriye sokmaya çalışan bir şekilde yorumlamak, ne Kutsal Kitap'a ve de Kur'an'a hakkını vermiş olmaz. Bu yüzden İsa'nın eşsizliği ve

⁵⁰ J. H. Bavinck, *The Church between Temple and Mosque* (Grand Rapids: Eerdmans, 1966), 125.

⁵¹ Ibid., 200-05.

sonunculuğuna olan inancımı saygıyla ifade etmek, Muhammed hakkında ne düşündüğüm sorusuna verilecek en iyi cevap olacaktır. Vaftizci Yahya'nın uzun zamandır beklenen Kurtarıcı İsa'yı işaret ettiğini ve İsa'nın Yahya'yla ilgili 'bir peygamberden fazlası' dediği tanıklığını anlatmak, Muhammed'in Kutsal Kitap'ın hikayesine neden uymadığıyla ilgili daha net bir anlayış verecektir.

İyi bir tanıklık genelde onu dinleyenlerin dünya görüşünü başlangıç noktası olarak alır; örneğin Pavlus Atina'daki konuşmasına 'bilinmeyen Tanrı' sunağına göndermede bulunarak başlamıştır (Elç. 17:23). Ama Coleman'ın belirttiği gibi, 'Pavlus sunakla ilgili yorum yaptıktan sonra onların dünya görüşlerini ve uygulamalarını ciddi biçimde kınamış, bunu yaparken de bilgisizliklerini ve kusurlarını vurgulamaya devam etmiştir.⁵² Müslümanlara olan tanıklık, onların peygamberlerle ilgili anlayışlarından başlayabilir ve sonra Müjde'ye geçilebilir; Pennington bunu önerir.⁵³ Ama bulgularımın ışığında, burada Kutsal Kitap'ın ve Kur'an'ın peygamberlik düşüncelerinin derin bir şekilde farklı olduklarını akılda bulundurmak önemli olacaktır. Yahya'nın kendisinden sonra gelen Yüce Olan'ı peygamberlikle duyurmasının ve İsa'nın tüm peygamberlerin kendisinden bahsettiğini söylemesinin altını çizmek gerekir.

Dinlerle ilgili Kutsal Kitap teolojimiz ne olursa olsun, Muhammed'i kendi anlayışımıza göre tekrar yorumlayarak Müslümanlara saygısızlık etmemeliyiz. Bunun yerine, 'bir peygamberden fazlası' olan Yahya'nın duruşunu gösterip onları Tanrı Kuzusuna yönlendirerek, Tanrı'yı arayışlarını onurlandırmamız gerekir.

⁵² Coleman, 59. Elç.17:15-34 ile ilgili bir değerlendirme için bkz. s. 54-65. Ayrıca çok ilginç bir başkası için bkz. Kevin Higgins, "The Key to Insider Movements: The 'Devoted's' of Acts," *IJFM* 21, no. 4 (2004).

⁵³ Perry Pennington, "From Prophethood to the Gospel: Talking to Folk Muslims About Jesus," *IJFM* 31, no. 4 (2014): 197-98.